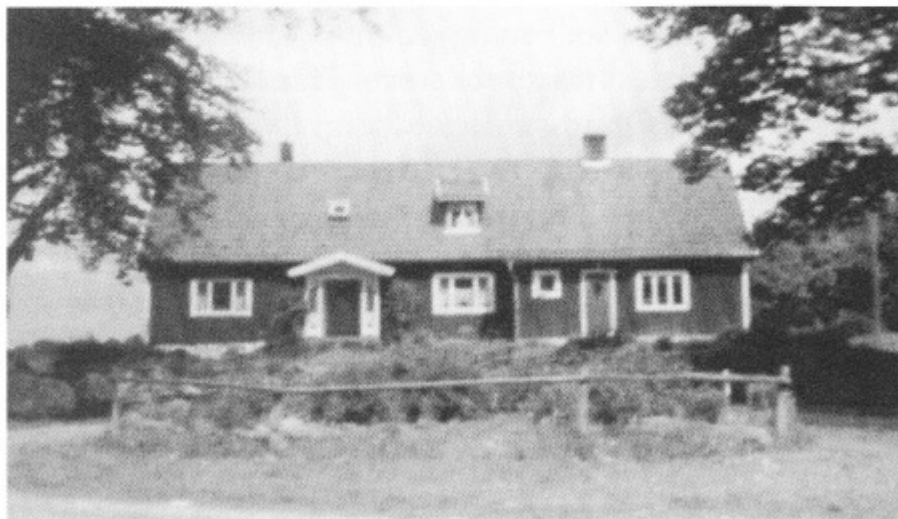

Dyneboda Nr 2

Släktgård med gamla anor

Elisabeth Jonasson

Dyneboda är en glest befolkad by i Vånga socken. Förleden i namnet syftar på byns läge vid Immelsjön vid den sandiga stranden. Om slutleden har med gammalt fäbodväsen i trakten att göra är ovisst. Den kan ju också syfta på en uråldrig fiskebod. Byn, som ursprungligen bestod av en enda gård, har gamla anor. Det är först i samband med den som man i handlingar hör talas om sockennamnet Wanghae. Namnen finns i ett arvskifte från 1379, då riddaren Torben Pedersen och hans syster Christine, riddaren Thurgoti änka, skiftar arv efter deras moder Gythe Langesdotter, änka efter Peder Torbensen av ätten Galen till Lyngby, nuvarande Trolle Ljungby. Ätten hade anor från Waldemar Sejr.

I nämnda arvskifte, skrivet på latin, talas bl.a. om en gård i Wanghae socken Dyngaebodha, bebodd och brukad av Nils Jonsen, som i landgille årligen skulle ge ett halvt mått (lagene) smör. Vi ser således, att boskapsskötsel då var den enda näringsgren som i skogsbygden gav någon egentlig inkomst.

Nästa gång då namnet Dyneboda påträffas i skriftliga källor är den 13 september 1614, då Otto Lindenov till Borgeby av konung Kristian IV tillbytte sig två gårdar i Dyneboda med en inhägnad skog för 400 svins ollon och en stor virkesskog av fur, gemensamhetsfiske i "Immelöfs och Been Söer", Immeln och Bäen eller Grönhultssjön. Det måste ha varit betydande ek- och bokskogar i Dyneboda eftersom ollonen kunde föda

400 ollonsvin. I våra dagar har så gott som hela Dyneboda planterats med barrskog, tyvärr.

Det är Otto Lindenow som skänkt den gamla förnäma altartavlan till Oppmanna kyrka med Kristian IV:s krönte namnskiffer överst. I tavlans nedre vänstra hörn synes två vapensköldar under vilka läses H H L och F B W F dvs. Herr Henrik Lindenow och fru Beata Ulfeldt.

I danska skattelängder från 1617 nämnes Mogens (Måns) i Dyneboda. I en samtida handling får vi veta att efternamnet var Olufsen, som var född på 1500-talet. Namnet Oluf – Olof – Ola kom att bli det vanligaste namnet inom släkten ända in på 1900-talet.

År 1641 fanns det tre bönder i Dyneboda. Bland dem var sonen till Mogens, alltså Ored Mogensen, som nämnda år i tionde till prästen skulle erlægga 2 skäppor humle, 1 ost, 1 sida fläsk och en get. Uppgiften talar för sig själv. Ingen spannmål skulle lämnas, vilket visar hur obetydligt jordbruket måste ha varit vid denna tidpunkt. Tio år senare skulle han i tionde ge 4 ½ skäppor korn, 3 fjärdingar råg, 1 ost, 1 lamm, 4 skäppor humle. Enligt 1663 års jordebok var Ored Mogensen åbo å ryttarehemmanet Dönnebo. Hans skatt utgick med 4 lisp (32 kg) smör värderat till 7 daler smt och 2 tunnor havre värderat till 2 daler 8 öre smt. Grannen Anders Svensson erlade samma skatt. Båda var "Kungl. Maj:ts Tienare", dvs. kronobönder.

Ored Mogensens efterträdare på gården blev sonen Åke Oredsen, som var född 1648 och avled i maj 1719, 95 år gammal. Han hade överlevt både snapphaneoroligheter och den stora ofreden under Karl XII. Under Åke Oredsens bondetid upprättades den första kartan över Dyneboda av lantmätare Grubb år 1696. Beskrivningen lyder: Charta Explicato över Dynneboa byj uthi Willands Häradh Wånga Sochn och Skogsbögdén belägen, under Cavalleriet och Ryttnästaren Tornerfeldts Compagnie till Rusthåll anslaget nr 1 och nr 2 hwardera för ¼ hemman. Åboarna på nr 1 Enkian Elna Oredsdotter och nr 2 Åke Oredsen. Å nr 2 3 stycken små humlehagar och en kålgårdh. Skördas ungefär 2a och 3dje kornet efter skäppan. Gödes hwart annat eller 3dje år. Wid torka fås knappast utsädet. Jorden kultiveras till hwart hemman med ett par oxar och hästar. Nr 2 kan föda 4 st kor, 3 st ungfänad, 3 st kalvar och 7 st får. Wid ollonår kan födas 30 st svin. Bränns hwardera ½ skeppspund pottaska. På fäladsmarken ligger en kvarn, båda hemmanen tillhörig.

Av Åke Oredsens 13 barn blev det sonen Ingeman Åkesson, som övertog gårdsbruket. Han var gift med den rike bonden Sven Nicklassons dotter Olu från Näbbeboda. Han var född 1694. Han avled den 23 januari 1740, enligt en annan uppgift samma dag som Olu Svensdotter den

22 maj 1762. I äktenskapet föddes 7 barn varav den äldste sonen Åke Ingemansson, 2/3 1720 – 17/4 1795, i unga år övertog hemmanet. Brodern Ored blev Åbo i Sandvik, Oppmanna socken, och Jon i Hemmingslycke, Vånga socken. System Sissa gifte sig med den rike bonden Anders Olofsson i Boagården, om vilken kyrkoherde Neosander i Oppmanna skrev; "Var en ganska hederlig och beskedlig man och liknade i sin vandel sin berömmelige fader." (Olof Mattsson i Grönhult)

Åke Ingemansson liksom sina företrädare på gården i Dyneboda gifte sig rikt. Det var med Nils Håkanssons dotter från Kasseboda, Elna. Han skatteköpte hemmanet för en löjligt ringa summa.

Ingeman Åkesson, äldste sonen på gården, blev i unga år faderns efterträdare. Han var född 8/8 1764 och avled 31/3 1810. System Sissa Åkesdotter, 3/4 1773 – 22/12 1809, blev gift med sin kusin, bonden Åke Olsson i Örsnäs, och system Svenborg med storbonden Ola Oredsson i Grönhult. Han var ägare till 4 stora gårdar i socknen, 2 gårdar i Grönhult, Boagården och 1 gård i Fegelstorp. Ännu finns inom släkten bevarade de smäktande kärleksbrev han sände till sin "kära skatt" på granngården i Dyneboda. Själv blev Ingeman gift med Svenborg Olsdotter i Örsnäs född 1768.

Åren 1805 – 1806 enskiftades Dyneboda. Fortfarande var det endast två bönder här. Ett gammalt päronträd mitt i åkern, som ännu kallas Furkoppen utvisar platsen för de båda gårdarnas läge före enskiftet. Gårdstomten ansågs vara någorlunda rymlig. Byggnaderna var uppförda av furuplank på ekfot och i gott stånd. Det anmärktes att en del vildapel var ympade med goda fruktsorter. Vardera bonden hade 400 humlestänger.

Då Ingeman Åkesson avled den 31 mars 1810 efterlämnade han fyra omyndiga barn: Ola, Åke, Olu och Elna. Olu Ingemansdotter gifte sig först med bonden Anders Jeppsson på den vackra gården Skarvik. Efter något år avled maken liksom deras dotter Anna. Efter änkeårets utgång gifte sig Olu med sin kusin (somliga påstod halvbror) nämndeman Sven Nilsson på Boagården. Makarna bosatte sig på Skarvik. Sonsonen och gården har professor Böök skildrat i sin bok "Resa i Sverige". Systrarna Elna Ingemansdotter gifte sig med Per Månsson, Boana.

Ingeman Åkessons båda söner Åke Ingemansson, född 24/5 1796, död 10/10 1842, gift med Ingar Nilsdotter, och Ola Ingemansson, född 21/9 1792, död 11/7 1890, gift med Sissa Jonsdotter, född 23/10 1792 i Örsnäs, död 9/2 1882, inköpte den 25 mars 1817 den gamla fädernegården av änkan Svenborg Olsdotter och förmyndarna Nils Olsson i Kasseboda och Ola Oredsson i Sandvik. De omyndiga döttrarnas (Olu och Elna Inge-

mansdotter) lott i Dyneboda nr 2 ¼ mantal köpte de för 1333 Rdl 16 skill banco. Hemmanet blev så delat i två lotter om vardera 1/8 mantal.

Åke och Ola blev emellertid ej länge kvar på gården. Troligen uppstod ekonomiska svårigheter, ty redan den 19 juni 1824 försålde Åke Ingemansson och h h Ingar Nilsdotter Dyneboda nr 2 1/8 mantal rustningsstam till sin svåger åboen Anders Nilsson i Skärsnäs för 3111 Rdl 5 skill 4 rst banco eller 4666 Rdl 3 skill riksg. Dessutom skulle Åke ha det s.k. Hultatorpet, som dennes son Nils Åkesson blev ägare till. Det var inget litet torp. I bouppteckningen efter honom ser vi att han här kunde föda 1 häst, 2 kor, 8 får och 4 svin.

Ola Ingemansson behöll sin hemmansdel längre tid, så han hann bli både nämndeman och kronofjärdingsman, innan han också byggde upp ett nytt hem på Ryttarevången till vilken lades Blixavången. Härjämte skulle han också ha ett rikligt tilltaget undantag, såsom sommarbete till 2 kor och 6 får bland bondens egna djur, skjuts till och från kyrkan en gång i månaden, 30 kannor ”gott och välsmakande sjugradigt brännvin”. En sådan ranson på sex, sju liter så gott som ren sprit torde räcka även för en undantagsman.

Ola Ingemansson var endast 49 år när han började uppbära undantag. Han levde till 1890, varför hans efterträdare på gården fick betala undantag i 45 år, men ett par av dem fick också ge upp sina tillgångar till konkurs.

Sissa Jonsdotter och Ola Ingemanssons son Carl Olsson, född 20/2 1824, död 31/7 1906, utflyttade till Vanneberga, Vinslövs socken, 1851. År 1881 köptes det gamla släkthemmanet av Carl Olsson från Fjälkestad, vilken redan 1896 i sin tur sålde det till sina barn för 6000 kr. Det gamla undantaget till Ola Ingemansson följde fortfarande hemmanet, som Carl Olsson efter något år fick återtaga. Han hade då även inköpt en del av de från stamhemmanet bortsålda lotterna. Då han 1898 sålde sin fasta egendom i Dyneboda till Domänverket, ägde han följande: 1/8 mtl nr 2 om 124 ha, 1/8 mtl nr 2 om 128 ha och 1/8 mtl nr 2 om 97,54 ha. Hela försäljningssumman utgjorde endast 32000 kr.

Så kom åbosonen Nils Andersson från Sönnarslöv hit några år som arrendator.

Efter hans död övertogs arrendet av sonen Anton, som på 1920-talet friköpte den odlade jorden jämte mindre skogsområden. På grund av sjukdom fick han snart sälja hemmanet till Verner Johansson från Björkhult, vars son nu övertagit hemmanet.

Tidigare publicerad i Årsskrift 1990.